

Zadávat veřejné zakázky smysluplně a efektivně, získávat maximální hodnotu za veřejné prostředky

Zpětná vazba zadavatelů i dodavatelů na odpovědné veřejné zadávání ve stavebnictví

Ve dnech 3. a 4. října 2019 proběhla konference „Odpovědné veřejné zadávání 2019 – Strategický přístup k zadávání veřejných zakázek“ spoluorganizovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem zemědělství. V rámci prvního dne konference se konal workshop nazvaný „Společensky odpovědné zadávání ve stavebnictví“, během kterého se o tomto strategickém přístupu k zadávání veřejných zakázek diskutovalo z pohledu zadavatelů i dodavatelů stavebních prací. Přinášíme souhrn hlavních myšlenek z workshopu, ale také další zpětnou vazbu na odpovědné veřejné zadávání od zadavatelů a dodavatelů.

Diskusního panelu na workshopu se účastnili zástupci zadavatelů využívajících příležitosti odpovědného zadávání – RNDr. Petr Kubala, generální ředitel státního podniku Povodí Vltavy, a Ing. Jiří Prokš, vedoucí oddělení veřejných zakázek Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Dodavatele na diskusním panelu zastupoval Ing. Karel Volf, obchodní ředitel společnosti Metrostav, a. s. Dalšími účastníky byli zástupci poradenského sektoru, které reprezentovala Mgr. Adéla Havlová, partnerka advokátní kanceláře Havel & Partners, a Ing. arch. Štěpán Mančík, vědecko-výzkumný pracovník Univerzitního centra energeticky efektivních budov Českého vysokého učení technického v Praze.

Na úvod RNDr. Petr Kubala a Ing. Jiří Prokš shrnuli základní příležitosti odpovědného veřejného zadávání využívané v rámci jejich organizací. Obě organizace se soustředí zejména na dodržování důstojných pracov-

ních podmínek a férových dodavatelských vztahů nejen ze strany generálních dodavatelů jejich veřejných zakázek, ale též případných poddodavatelů. Nástroje, které k tomu používají, se však částečně odlišují. Povodí Vltavy, státní podnik, jako základní nástroj užívá Čestné prohlášení ke společensky odpovědnému plnění veřejné zakázky, přičemž jako nadstavbu a kontrolní mechanismus v některých veřejných zakázkách využívá transparentní účet. Základním nástrojem Vysoké školy chemicko-technologické v této oblasti je Memorandum o férových vztazích v dodavatelském řetězci. Kontrolní mechanismus je pak popsán v tomto memorandu a dále rozebrán ve smlouvě na plnění veřejné zakázky, zahrnuje však zejména možnost dotazovat se poddodavatelů, zaměstnanců generálního dodavatele a povinnost generálního dodavatele pravidelně předkládat Čestné prohlášení o plnění podmínek SOVZ vztahující se k důstojným pracovním podmínkám. Kromě výše popsaných však využívají obě organizace i další příležitosti odpovědného zadávání, jako je zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce nebo podpora praxí studentů a učňů.

V návaznosti na úvod zástupců zadavatelů vystoupil Ing. Karel Volf z Metrostavu s po-

hledem dodavatele. Na začátku Ing. Volf akcentoval zejména potřebu dialogu mezi zadavateli a dodavateli a ocenil, že zákon o zadávání veřejných zakázek již tuto možnost výslovně upravuje v podobě předběžných tržních konzultací. Důležité je podle Ing. Volfa partnerství zadavatelů a dodavatelů při plnění řádně vysoutěžených veřejných zakázek, a z toho důvodu preferuje nastavení smluvních podmínek předpokládající spolupráci smluvních stran před sankčními mechanismy. Požadavek na využití transparentního účtu se mu jeví jako administrativně náročný institut, který však nemusí přinést žádoucí efekt. Při zohlednění nynější situace na pracovním trhu vyjádřil Ing. Volf také rezervovaný postoj k požadavkům na zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce. Na závěr svého vystoupení pak doporučil zadavatelům zamyslet se nad případným zohledněním stipendijních programů některých dodavatelů, kteří podporují vzdělávání a praxi učňů anebo studentů oborů vztahujících se k předmětu plnění veřejné zakázky.

Po úvodním bloku vystoupení účastníků diskusního panelu následovaly dotazy ostatních účastníků workshopu. Jedním z nejzajímavějších dotazů, který v obecné rovině zajímá

mnoho zadavatelů uvažujících o implementaci a využívání odpovědného veřejného zadávání ve své organizaci, byl dotaz na vliv požadavků odpovědného veřejného zadávání na výši nabídkových cen. Při následné diskusi se oba zástupci zadavatelů, RNDr. Petr Kubala i Ing. Jiří Prokš, shodli na tom, že v případě veřejných zakázek na stavební práce vliv odpovědného veřejného zadávání na navýšení nabídkových cen nepozorují. Další neméně zajímavý dotaz směřoval k lokálním dopadům veřejného zadávání, a zda se jím některý ze zadavatelů zastoupených v diskusním panelu zabývá. I v rámci odpovědi na tento dotaz byli zástupci obou zadavatelů ve shodě, jelikož tak dle jejich slov již činí v rámci veřejných zakázek malého rozsahu prostřednictvím výzvy k podání nabídky nebo přímého výběru lokálních firem. Oba zástupci zadavatelů však takovou činnost vnímají jako velmi problematickou u veřejných zakázek zadávaných v zadávacích řízeních z hlediska jejího souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek, a proto tak v případě těchto zakázek nečiní.

Téma odpovědného zadávání veřejných zakázek na stavební práce se v posledních letech velmi rychle vyvíjí a skupina zadavatelů, kteří mu věnují pozornost, neustále roste. Pohled zadavatelů a dodavatelů dále přinášíme v krátké anketě, která více přibližuje současnou situaci. Za zadavatele odpovídají zástupci státního podniku Povodí Vltavy a Jihomoravského kraje a za dodavatele zástupci společností HOCHTIEF CZ, a. s., Metrostav, a. s., a Skanska, a. s.

Otázky pro zadavatele:

1. Jaké priority sleduje vaše organizace při odpovědném veřejném zadávání?
2. Jak konkrétně se požadavky odpovědného veřejného zadávání ve vašich veřejných zakázkách projevují?
3. Pozorujete v jednotlivých zadávacích řízeních nějaký vliv požadavků odpovědného veřejného zadávání na počet účastníků zadávacího řízení (zejména snížení jejich počtu) nebo jejich nabídkové ceny (zejména jejich zvýšení)?

Za státní podnik Povodí Vltavy na dotazník odpovídal generální ředitel RNDr. Petr Kubala, který se na konferenci účastnil výše zmí-

něného diskusního panelu. RNDr. Petr Kubala odpověděl, že kromě již výše uvedených příležitostí odpovědného veřejného zadávání Povodí Vltavy požaduje také „zapojení studentů, pořádání exkurzí pro školy, používání papíru a tonerů s certifikací, minimalizaci odpadů či jejich druhotné využití a u významných staveb zřízení webových stránek pro veřejnost“. Z hlediska výhledu do budoucna by Povodí Vltavy chtělo realizovat „zakázku s prémii za předčasné dokončení prováděného díla či další zakázky s důrazem na cirkulární ekonomiku“. Ve vztahu k vlivu odpovědného veřejného zadávání na počet anebo cenu nabídek generální ředitel řekl: „Nic takového jsme zatím neidentifikovali.“ Dle jeho názoru je spíše „počet účastníků zadávacího řízení závislý na ekonomickém cyklu a složitosti veřejných zakázek“.

Mgr. Jakub Váňa, vedoucí oddělení veřejných zakázek Jihomoravského kraje, zmínil jako hlavní cíl této organizace „zadávat veřejné zakázky smysluplně a efektivně, získávat maximální hodnotu za vynakládané veřejné prostředky“. Uvedený cíl pak Jihomoravský kraj naplňuje v rámci odpovědného veřejného zadávání zejména zaměřením na využívání obnovitelných zdrojů energie, minimalizaci dopadů na životní prostředí nebo důrazem na sociální témata. Hlavními příležitostmi odpovědného veřejného zadávání využívanými v rámci Jihomoravského kraje jsou „férové dodavatelské vztahy včetně včasných plateb poddodavatelům; požadavky na legální zaměstnávání, odpovídající pracovní podmínky a dodržování bezpečnosti práce“. Mgr. Váňa také uvedl, že Jihomoravský kraj klade důraz na komunikaci s dodavateli, a za tím

účelem využívá např. institut Meet the buyer. Taktéž v rámci Jihomoravského kraje nepozorují „negativní vlivy (snížování počtu nabídek či zvyšování nabídkových cen) odpovědného přístupu k veřejnému zadávání“. Avšak Mgr. Váňa zároveň upozornil, že „pro stoprocentní srovnání by bylo třeba mít možnost zadávat tytéž veřejné zakázky různými způsoby“.

Dodavatelům byla položena odlišná série otázek:

1. Jak nahlížíte na požadavky zadavatelů na odpovědné veřejné zadávání?
2. Jaký vliv mají požadavky zadavatelů na rozhodnutí vaší organizace podat nabídku na takovou veřejnou zakázku?
3. Rozhodne-li se vaše organizace podat nabídku na veřejnou zakázku, v níž zadavatel specifikoval požadavky na odpovědné veřejné zadávání, má naplnění takových požadavků vliv na celkovou nabídkovou cenu vaší organizace?
4. Dokážete nabídnout jiná společensky odpovědná řešení veřejných zakázek, která zatím zadavatelé nepožadují, ale dle vašeho názoru by je požadovat měli?

Obchodní ředitel akciové společnosti Metrostav Ing. Karel Volf v obecné rovině uvedl: „Požadavky na odpovědné zadávání vítáme. Postupně se vyvíjející praxe zadavatelů v této oblasti má však pozitivní i negativní aspekty.“ Mezi pozitivní aspekty

ředitel Volf zařadil zejména stále častější zavádění předběžných tržních konzultací: „Pomáhá to dodavatelům pochopit požadavky a přání zadavatele, a naopak zadavatelům to pomáhá zjistit reálné možnosti dodavatelů.“

„Jako další pozitivní aspekt vnímám podporu výchovných a vzdělávacích aktivit pro učně a studenty v praxi [a] tlak na dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,“ shrnul Ing. Volf. Negativním aspektem je dle jeho názoru „nedostatečná zkušenost zadavatelů s využíváním necenových kritérií [a] nepromyšlený tlak na přímé platby subdodavatelům. Koncept přímých plateb je právně poměrně složitý a nalézt systém, který bude v praxi fungovat, je náročné,“ uvedl.

Ve vztahu k vlivu požadavků odpovědného veřejného zadávání na rozhodnutí podat nabídku Ing. Volf řekl: „Pokud jsou požadavky zadavatelů na odpovědné veřejné zadávání nastaveny odpovídajícím způsobem, vítáme to a rádi se takovéto veřejné zakázky zúčastníme.“

Nabídkovou cenu dle ředitele Volfa neovlivní požadavky na zajištění důstojných pracovních podmínek a bezpečnost a ochranu zdraví při práci, popřípadě i včasné platby poddodavatelům, platí-li řádně a včas zadavatel i případné změny díla. Exkurze žáků nebo studentů nemají na nabídkovou cenu vliv, je-li „počet exkurzí přiměřený a nenarušuje průběh výstavby“. Co však může ovlivnit nabídkovou cenu, je „používání recyklovaných stavebních materiálů ... , pokud jsou recyklované materiály dražší nebo méně kvalitní a dodavatel za ně musí převzít záruku“.

Případné zaměstnání osob znevýhodněných na trhu práce má dle ředitele Volfa své limity: „Pokud dodavatel odpovídá za kvalitu jím provedených prací, musí zaměstnat pouze osoby, které mají dostatečnou kvalifikaci k jejich provádění. Najít mezi znevýhodněnými osobami kvalifikované pracovníky je však mnohdy náročné, pokud se to ovšem podaří, nemá zaměstnání takovýchto osob žádný vliv na nabídkovou cenu,“ uvedl k této problematice.

Z hlediska zadavatelů dosud nepožadovaných společensky odpovědných řešení veřejných zakázek doporučil ředitel Volf: „Zvýhodnit dodavatele, kteří zaměstnávají osoby z regionu, podporují rozvoj učňů a studentů v daném oboru nebo dlouhodobě plní podmínky BOZP.“

Ing. Pavel Růžička, technický ředitel HOCHTIEF CZ, a. s., uvedl: „Odpovědné veřejné zadávání je určitě namístě, nicméně důležitá je metodika, jak takové požadavky jednotliví zadavatelé definují. Každá definice veřejné zakázky musí být jednoznačná a jasně čitelná, aby uchazeči mohli podávat porovnatelné nabídky a nebylo možné některý aspekt v nabídkové ceně opomenout.“ Dále ředitel Růžička řekl, že pro jeho společnost nemají jasně definované a čitelné požadavky na odpovědné veřejné zadávání vliv na rozhodnutí podat nabídku.

„V obecné rovině není možné posoudit finanční dopad na zvýšení nabídkové ceny. Konkrétní dopad do nabídkové ceny lze přesně z kalkulatorem za předpokladu, že existuje jednoznačné a jasně čitelné zadání.“

Když je zadání nejednoznačné a ani dodatečné dotazy nepomohou zadání objasnit, jednotlivé nabídky uchazečů jsou jednak neporovnatelné a navíc se vybraný uchazeč i zadavatel dostávají do rizika, že v budoucnu budou řešit zbytečné spory,“ odpovídá Ing. Růžička k dotazu na vliv na nabídkovou cenu.

Další zástupce dodavatelských společností Ing. Karel Fronk, vedoucí oddělení Udržitelný rozvoj Skanska, a. s., řekl: „Rozvoj šetrného a udržitelného stavebnictví vyžaduje pevnou spolupráci mezi zadavateli a dodavateli. ... Odpovědné veřejné zadávání tento rozvoj nepochybně podporuje. Důležitou podmínkou je i důraz na inovační potenciál a právě odpovědné veřejné zadávání může umožnit naplňování Inovační strategie České republiky 2019–2030.“

Pro společnost Skanska, a. s., jsou požadavky odpovědného zadávání stimulem pro podání nabídky. Ing. Fronk konkrétně uvádí, o jaké požadavky jde: „Vyžadované a bonifikované zpracování hodnocení nákladů životního cyklu neboli LCC. ... Také kvalitně zadaná sociálně-ekonomická kritéria jsou pro nás, jako velkého zaměstnavatele, zajímavá a podporují podání nabídky.“

Vliv na nabídkovou cenu vedoucí Fronk připouští a vysvětluje, že ideální poměr při hodnocení nabídek by byl 70 : 30, kdy 30 % bodů je udělováno kritériu naplnění sociálně-ekonomických požadavků a zohlednění LCC. A v této souvislosti dodává: „Poptávka po recyklovaných materiálech v současné podobě stále chybí nebo je nedostatečná.“ A jako další možné požadavky, které by zadavatelé mohli zohledňovat, vyjmenovává: „Specifické oblasti environmentálního hodnocení typu (LCA, EPD, LCC, LEED, BREEAM, SBTOOL, CEEQUAL, DGNB atd.); LTAR – hodnoty u dodavatele (Lost Time Accident Rate).“

Další výstupy a prezentace z konference „Odpovědné veřejné zadávání 2019“ najdete na webu www.sovz.cz. ■

Mgr. Zbyněk Pochmon
Projekt „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“
Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.sovz.cz